

Kadernota 2018 / Meerjarenraming 2018-2023

De bakens verzetten

Bezoekadressen

Parklaan 10
6131 KG Sittard

Drie Decembersingel 46
5921 AC Venlo

Postadres

Postbus 185
6130 AD Sittard

IBAN NL10NWAB0636750906
KvK 67682065

(046) 4205700
info@waterschaplimburg.nl
waterschaplimburg.nl

titel Kadernota 2018 / Meerjarenraming 2018-2023
subtitel De bakens verzetten
datum 29 juni 2017
versie 13.0 (AB 12 juli 2017)
status
zaaknr. 2017-Z2968
documentnr. 2017-D20960

vrijgave Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
1.1 Bestuurlijke planning en control cyclus	6
2 Programma Waterkeringen	8
2.1 Autonome ontwikkelingen	8
2.2 Bestuurlijke ambitie	10
2.3 Financieel overzicht 2018-2023	12
3 Programma Watersysteem en -keten	14
3.1 Water in balans: de vernieuwde opgave	15
3.2 Autonome ontwikkelingen	15
3.2.1 Regionaal watersysteem	15
3.2.2 Zuiveren en waterketen	17
3.2.3 Klimaatverandering/wateroverlast/waterkwaliteit	18
3.3 Bestuurlijke ambitie	20
3.3.1 Regionaal watersysteem	20
3.3.2 Zuiveren en waterketen	21
3.3.3 Klimaatverandering/wateroverlast/waterkwaliteit	23
3.4 Financieel overzicht 2018-2023	24
4 Programma Bestuur en organisatie	26
4.1 Autonome ontwikkelingen	26
4.2 Bestuurlijke ambitie	29
4.3 Financieel overzicht 2018-2023	31
Bijlage 1. Technische uitgangspunten 2018-2023	33

1 Inleiding

Voor u ligt de concept 'Kadernota 2018'.

Het is de eerste kadernota van Waterschap Limburg die daarmee een plek krijgt in de planning en control cyclus. Met deze kadernota geven we invulling aan de realisatie van het Bestuursprogramma 2017-2019 en kijken we verder naar de periode van de nieuwe meerjarenraming. In de concept-kadernota 2018/meerjarenraming 2018-2023 zijn alle lasten uit het waterbeheerplan van voorgaande jaren structureel dekkend gemaakt en ook de structurele consequenties van de Voorjaarsrapportage 2017 zijn verwerkt. Er is nagedacht over vernieuwing en ombuiging van beleid. Voorbeelden hiervan zijn het maaibeleid, het grondbeleid en de vergunningverlening. Nog dit jaar komen we met voorstellen om op deze vlakken anders en vernieuwend met onze omgeving samen te werken.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat niet op alle vlakken onze basis op orde is. In deze kadernota/meerjarenraming schetsen we welke autonome ontwikkelingen (wettelijke of aangegane verplichtingen) er zijn en de ambitie. Op 10 mei 2017 heeft u uw ambitie kenbaar gemaakt. In een afzonderlijke notitie bij deze kadernota hebben wij in beeld gebracht waar we uw richtinggevende uitspraken hebben verwerkt. De autonome ontwikkelingen en ambities zijn op geld gezet en doorgerekend. We hebben een viertal scenario's ontwikkeld en de effecten op het benodigde belastingvolume zichtbaar gemaakt in het bij deze kadernota horende AB-voorstel.

Aan u wordt gevraagd om richting te geven en een keuze te maken voor het scenario dat de basis moet worden voor de begroting 2018 en de definitieve meerjarenraming 2018-2023.

Bestuursprogramma 2017-2019

In december 2016 is het bestuursprogramma Waterschap Limburg opgesteld.

Het bestuursprogramma fungeert als richtlijn voor de te nemen besluiten in de bestuursperiode 2017-2019. Het Waterbeheerplan 2016-2021 en de Visie Waterbeheer Limburg in 2020 *Water in beweging* zijn leidend en vormen het vertrekpunt voor het te voeren beleid, beheer en de uitvoering.

We besturen Waterschap Limburg op een zorgvuldige, kostenbewuste, daadkrachtige en resultaatgerichte wijze, zodat de wettelijke opgaven en geformuleerde beleidsvoornemens optimaal worden ingevuld.

Onze succesfactoren zijn samen te vatten in drie kernpunten:

- We werken intensief samen met alle belanghebbenden.
- We verbinden in ons werkveld partijen op een zodanige wijze, dat opgaven vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid kunnen worden opgepakt.
- We innoveren om vanuit vernieuwing en verbetering bij te dragen aan een optimaal, efficiënt en veilig waterbeheer.

Waterschap Limburg is het jongste waterschap van Nederland. We staan voor grote opgaven die we samen met de omgeving oppakken.

De wereld om ons heen is steeds meer aan het veranderen. De klimaatverandering stelt ons voor een grote opgave. Aan ons de taak om in te spelen op deze veranderingen en mee te bewegen. Dat betekent dat we de bakens moeten verzetten. Dat kan onder andere met co-creatie: samen met de omgeving en voor de omgeving zoeken naar de beste oplossingen, luisteren naar elkaar en ruimte geven. Moed hebben om partners voorrang te geven. Waarderen wat door anderen wordt ingebracht. Werken met communities.

Een hele opgave voor bestuur en organisatie om mee te bewegen met een snel veranderende samenleving. We willen reële ambities (Hoogwaterveiligheid Maas, Water in Balans) realiseren en tegelijkertijd de lasten verantwoord houden. Dit vraagt aan de ene kant om efficiëntie en het continu verbeteren en vernieuwen van producten, diensten en processen. De basis hiervoor wordt gevormd door de kennis en het besef dat met gangbaar denken de problemen niet adequaat kunnen worden opgelost. Met de samenvoeging van twee waterschappen tot Waterschap Limburg is de kennis niet verdubbeld. Wij dragen de zorg voor een organisatie die 'op orde' is en een taakuitvoering, waarbij de basis op orde is. We investeren in innovatie en strategisch personeelsbeleid. Dat is ook uw wens vanuit de basis op orde verder ontwikkelen en ambities waar maken. Innovatie, waaronder ook begrepen sociale innovatie, moet gericht zijn op onze omgeving, op klanten en partners. Dat doen we door klanten en partners te betrekken bij projecten en het ontwikkelen van producten en diensten om zo beter af te stemmen op de behoefte van de omgeving.

Aan de andere kant vraagt het ook iets van de inwoners, agrariërs en bedrijven voor wie wij werken. Ons tarief is nagenoeg het laagste van de waterschappen in Nederland. We doen nu een beroep op hen om na jaren van zeer gematigde tariefsverhoging bij te dragen aan een ambitieuze taakuitoefening door het waterschap. Onze opgave is groot en is, door de zich sneller aandienende klimaatverandering, alleen maar toegenomen. De schade die als gevolg van de wateroverlast in 2016 is geleden, heeft ons doen beseffen dat de bakens verzet moeten worden. In het verleden hebben we de ontwikkeling van het tarief een (te) grote rol gegeven bij de totstandkoming van de besluitvorming. In de bij deze kadernota horende scenario's geven we inzicht in de effecten op de meerjarenbegroting van het waterschap.

In deze kadernota hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Er worden in de kadernota naast autonome ontwikkelingen (wettelijke en aangegane verplichtingen), ambities geschetst. In de begroting worden deze verder uitgewerkt. We nemen geen bedrag op in de begroting als er geen door het DB goedgekeurd plan onder ligt.
2. We brengen de basis op orde en doen daar voorstellen voor. Hiervoor investeren we fors in data op orde en assetmanagement.
3. We brengen de organisatie op orde en ontwikkelen vanuit de vernieuwde 'de basis op orde' verder door.
4. In projecten nemen we bij de opstelling van het plan de life-cycle kosten benadering mee.
5. Bij projecten Water in Balans en beekherstel (KRW) kijken we naar synergie. Cofinanciering door andere partijen leggen we altijd vast in een samenwerkingsovereenkomst.

6. We houden onderwerpen en uitgaven tegen het licht om te bezien of hier 'nieuw voor oud' kan worden toegepast.
7. Investerings in duurzaamheid doen we vanuit de grondhouding dat dit voordeel oplevert in de exploitatie of tenminste kostenneutraal is.

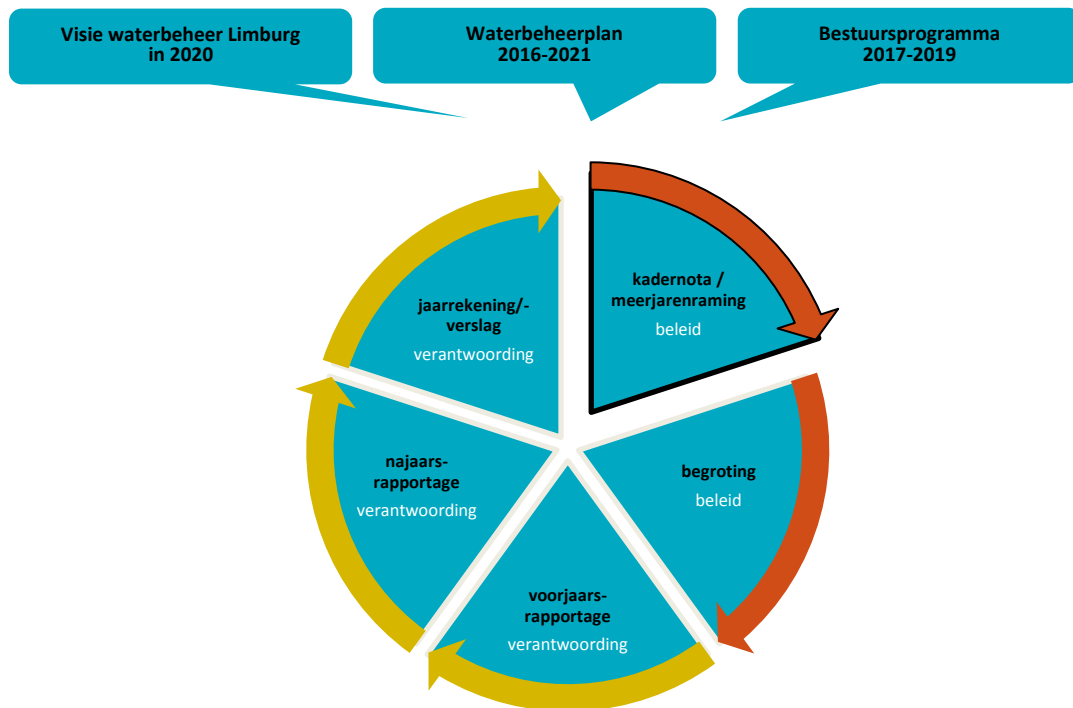
Tijdens de commissievergadering van 14 juni is door het AB een aantal vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Ook het DB heeft toezeggingen gedaan. De meer technische vragen zijn separaat beantwoord en voor zover van toepassing in de kadernota verwerkt. Tevens hebben wij een verdiepingsslag uitgevoerd op een aantal onderdelen. Eveneens hebben wij expliciet gemaakt welke notities en plannen van aanpak opgesteld zullen worden.

Op basis van onze analyse en uw inbreng adviseren wij u te kiezen voor scenario II plus: de onderwerpen uit scenario II aangevuld met een aantal noodzakelijke onderwerpen waarvoor wij nog plannen opstellen. Wij stellen voor om scenario II plus de basis voor de begroting 2018 te laten zijn.

1.1 Bestuurlijke planning en control cyclus

Volgens art. 2 van de 'Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Waterschap Limburg 2017' stelt het algemeen bestuur de onderdelen van de beleids- en verantwoordingscyclus voor het begrotingsjaar en de periode van de meerjarenraming vast en geeft jaarlijks aan op welk moment de onderdelen daarvan moeten worden aangeboden en wanneer deze zullen worden behandeld. De cyclus kent enerzijds beleidsdocumenten voor het inzichtelijk maken van gestelde doelen, het toewijzen aan verantwoordelijken en het maken van afspraken over te leveren prestaties en de bijbehorende middelen. En anderzijds kent de cyclus verantwoordingsdocumenten voor het rapporteren over de uitvoering van werkzaamheden, het meten van resultaten en het evalueren en heroverwegen van doelen, te leveren prestaties en middelen.

Waterschap Limburg noemt deze beleids- en verantwoordingscyclus de 'bestuurlijke planning en control cyclus'. We streven naar een cyclus die doelmatig en doeltreffend is. De 'bestuurlijke planning & control cyclus 2017' ziet er als volgt uit:

2 Programma Waterkeringen

In het Bestuursprogramma is als kernopgave Hoogwaterbescherming Maas opgenomen.

Hoogwaterbescherming Maas

Wij willen:

- Een goede bescherming voor alle inwoners tegen overstromingsgevaar van de Maas conform de nieuwe normering richting 2050.
- Het programma dijkverbeteringen versneld uitvoeren, waarbij het motto geldt: 'dijken waar het moet, ruimte waar het kan!'.

2.1 Autonome ontwikkelingen

Zorgplicht

De Zorgplicht Primaire Waterkeringen is een wettelijke verplichting die naar verwachting vooral op het gebied van informatiemanagement en assetmanagement investeringen vraagt. Deze investeringen vinden plaats op een aantal deelgebieden:

1. Nieuwe inspectietechnieken vragen in de eerste jaren extra investeringen. Ook het inrichten van het onderhoudsbeheersysteem zal een extra investering vragen. De techniek en omgeving zullen zich blijvend ontwikkelen, zodat er continu moet worden geïnvesteerd in het op orde houden van onze processen, producten en systemen. Hierin voorziet de huidige begroting niet. In 2018 zijn de investeringen vooral gericht op het behalen van een score 'voldoende' tijdens de eerste audit door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) in Q3-2018. De investeringen in de daarop volgende jaren zullen worden verfijnd op basis van de verdere uitwerking van de Zorgplicht WL én de uitkomsten van de eerste audit.
2. Er is rekening gehouden met een toename van het areaal met 20 km als gevolg van de dijkverbeteringen (aansluiting op de hoge grond) in 2020. Dit aantal km's kan nog variëren afhankelijk van de definitieve ontwerpen voor de dijkversterkingen. Vooralsnog is nu op basis van kentallen de best mogelijke inschatting gemaakt.
3. Voor het beheer en onderhoud van het bestaande areaal is op dit moment onvoldoende budget in de begroting opgenomen, waardoor:
 - a. Er geen noemenswaardig groot onderhoud aan de kunstwerken plaatsvindt, waardoor op termijn de vervangingsinvesteringen of de benodigde renovaties fors duurder uit zullen vallen dan wanneer wel groot onderhoud plaatsvindt;

- b. Het ongeprogrammeerd onderhoud jaarlijks extra budget vraagt, zoals is gebleken bij de erosie ter hoogte van Raaijweide of de schade door bevers bij Milsbeek.

De extra benodigde onderhoudskosten zijn op dit moment geschat op basis van landelijke kentallen. De extra middelen voor 2018 worden vooral aangewend voor de toenemende onderhoudskosten van de groene keringen, een eerste stap in het aanvullend en noodzakelijk onderhoud van de kunstwerken en de verdere inrichting van het proces onderhoud en assetmanagement. In 2018 wordt een onderhoudsplan opgesteld voor 2019 en verder. Daarna vindt een verdere verfijning plaats. Daarbij wordt ook gekeken naar potentiële besparingen. Een richting die verkend wordt, is de verdere invoering van burgerparticipatie of partnerparticipatie. Randvoorwaarde is en blijft te voldoen aan de zorgplicht en aan de wettelijke beoordelingsvereisten.

Om het wettelijk noodzakelijk niveau van onderhoud te halen en veilige dijken te garanderen is een uitbreiding van het onderhoudsbudget noodzakelijk. Het structurele extra benodigde budget bedraagt € 1.150.000 vanaf 2021. In 2018 is € 1.120.000 nodig, in 2019 en 2020 € 1.050.000.

Wettelijke beoordeling

De wettelijke beoordeling van de waterkeringen tussen 2017 en 2023 wordt volgens een compleet nieuwe systematiek uitgevoerd. Dit vraagt een groot aantal veldonderzoeken en extra berekeningen, die grotendeels uitbesteed moeten worden gezien de complexiteit en het specialistische karakter. De beoordeling is de ingang voor een programmering in het HWBP. Zonder toetsoordeel is een dijkverbetering niet subsidiabel. Na 2023 wordt de wettelijke beoordeling een continu proces, waarbij alle keringen in een cyclus van twaalf jaar worden beoordeeld. Op basis van het (landelijk vereiste) plan van aanpak beoordeling wordt het extra benodigde bedrag vanaf 2022 geraamd op € 500.000 per jaar. De raming voor 2018 en 2019 bedraagt ieder jaar € 1.500.000 en de raming voor 2020 en 2021 bedraagt ieder jaar € 1.000.000.

Het plan van aanpak gaat enkel uit van het inwinnen van die gegevens die nodig zijn om daadwerkelijk een oordeel over de toestand van de kering te kunnen geven. Waar mogelijk worden onderzoeken die nodig zijn voor de beoordeling gecombineerd met onderzoeken in het kader van de dijkversterkingen. Hierdoor worden dubbele kosten voorkomen, in de genoemde bedragen is hiermee rekening gehouden.

Wij stellen ter onderbouwing van deze cijfers een plan op en leggen dit in september aan u voor. Conform de door ons voorgestelde besluitvorming nemen wij vervolgens de uitkomsten van het plan op in de begroting 2018, als onderdeel van scenario II plus.

Actie:	Plan van aanpak Wettelijke beoordeling
Gereed:	Maakt onderdeel uit van begroting 2018

Aanvullende financiering Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

In het laatste kwartaal van 2016 heeft het HWBP ingestemd met een aanvullende financiering van € 40.000.000 (boven op de € 177.800.000 uit de Bestuursovereenkomst Waterveiligheid Maas uit 2011). Het projectgebonden aandeel van het waterschap bedraagt 10% en wordt daarmee

€ 4.000.000 hoger dan geraamd in de begroting. Het HWBP gaat over tot uitbetaling uiterlijk in 2024 of zoveel eerder als mogelijk binnen het HWBP-programma. In de bestuurlijke reactie van het waterschap op het concept-programmavoorstel 2018-2023 van het HWBP zijn onze maatregelen in de tijd naar voren gehaald, zodat ze aansluiten op het tempo en doelstellingen van ons waterschap. De verwachting is dat het HWBP instemt met dit aanpassingsvoorstel of een groot gedeelte van het voorstel. Mocht dit gebeuren dan neemt de druk op voorfinanciering van het HWBP-programma af. De verwachting is dat het HWBP de programmering voor de periode 2018-2023 in het tweede kwartaal van 2017 vaststelt. Dit betekent dat er een beroep wordt gedaan op het investeren van het projectgebonden eigen aandeel (in 2020 € 1.500.000 en in 2021 € 2.500.000).

Richtlijn overstromingsrisico's

De Europese richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) dateert van november 2007 en heeft als doel de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het culturele erfgoed en de economische bedrijvigheid te beperken. Hoewel Europese landen een zekere mate van vrijheid hebben bij de uitwerking van de ROR, is de uitwerking wettelijk verplicht. Voor de komende periode vraagt dit een actualisatie van de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten, vooral ook uit de regionale wateren. Dit vraagt vooral een belangrijke bijdrage vanuit het watersysteem. Er wordt een extra budget gevraagd van € 100.000 gelijk verdeeld over 2018 en 2019. Dit onderwerp is niet opgenomen in scenario II plus.

2.2 Bestuurlijke ambitie

De hier opgenomen voorstellen maken geen onderdeel uit van scenario II of scenario II plus en worden dus niet meegenomen in de begroting 2018. Voorstellen over deze onderwerpen zullen afzonderlijk aan uw algemeen bestuur worden voorgelegd.

Hoogwaterveiligheid lange termijn

De hoogwaterveiligheidsopgave voor de lange termijn is een opgave waarvoor we als regio verantwoordelijk zijn. Het gaat om een mix en krachtig samenspel van ruimtelijke maatregelen en dijkverbeteringen. We zien tal van meekoppelkansen: Ooijen-Wanssum, Maastricht, Venlo, het Bath, de Roerdelta en Lob van Gennep. De regio appelleert aan de rol en verantwoordelijkheid van het waterschap. Op dit moment participeert het waterschap al financieel in de hoogwateropgaves Maastricht en Venlo en zijn wij betrokken bij de ontwikkeling van het gebied Roerdelta Roermond.

Los van het appèl biedt het vroegtijdig zowel personeel als financieel participeren in deze projecten het waterschap de mogelijkheid om juist actief op zoek te gaan naar win-winsituaties en optimalisatie van toekomstige dijkversterkingen. De investering, die aan de voorkant nodig is, moet aan de achterzijde worden teruggehaald in de vorm van verminderde investeringskosten in dijkversterkingen. De samenwerking biedt voordelen voor het waterschap die verder gaan dan de waterkeringen. Zo wordt in de samenwerking met Maastricht op dit moment onderzocht of de Visie op de waterveiligheid Maas, die wordt opgesteld, gecombineerd kan worden met de visie op de klimaatadaptatie in de stad.

De bijdrage, die van het waterschap gevraagd wordt, heeft vaak betrekking op onderzoeksvragen en zijn dan in de orde grootte van tonnen. Om invulling te geven aan het standpunt in ons

waterbeheerplan én invulling te geven aan het gezamenlijke voorkeursalternatief Deltaprogramma Maas is een bijdrage van het Waterschap aan 'dijken waar het moet, ruimte waar het kan' meer dan wenselijk. Hiervoor is een structurele investering van € 300.000 als bijdrage aan deze ontwikkelingen noodzakelijk.

Innovatie: voor de omgeving, met de omgeving

We zetten vol in op innovatie via het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) via de zogenaamde Project Overstijgende Verkenningen (POV's) binnen het landelijke programma. Voorbeelden zijn: Kabels en leidingen, Piping, Gebiedseigen grond en Macrostabieleit. Deze POV's zijn in de basis financieel neutraal. De kosten worden 100% vergoed door het HWBP. Doel van de POV's is het mogelijk maken van de doelen van het HWBP: twee keer sneller, twee keer goedkoper, twee keer meer kwaliteit.

Innovatie kan echter meer betekenen voor onze dijkversterkingsopgave, zowel voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma als voor de Dijkversterkingen Maaswerken. We merken dat er bij lopende dijkversterkingsprojecten vanuit de omgeving behoefte bestaat aan maatwerkoplossingen. Het uitzicht op de Maas en de beleving met de Maas spelen hierin veelal een belangrijke rol. Dit begrijpen we volkomen en met de regio verkennen we ook de mogelijkheden in de vorm van co-creatie.

Waar innovatie via de POV's voor 100% wordt vergoed vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma, daar is die vergoeding niet altijd vanzelfsprekend voor maatwerkoplossingen via innovatie. Wanneer de maatwerkoplossing wel leidt tot draagvlak, maar niet per definitie tot een snellere of goedkopere oplossing van de dijkversterkingsopgave, is een 100% subsidie niet aan de orde. Op dat moment wordt via innovatie draagvlak gecreëerd, maar resteert een financieel gat dat vanuit de regio gedicht moet worden. Uiteraard zullen we een beroep doen op onze partners, maar zeer zeker zal ook op Waterschap Limburg worden gerekend voor een extra bijdrage. Deze ontwikkeling zien we niet alleen bij de dijkverbeteringsprojecten, maar ook bij de watersysteemherstelprojecten, zoals Water in Balans.

De ontwikkeling vanuit de omgeving is duidelijk, het kwantificeren van de financiële gevolgen is echter moeilijk. In de eerste plaats staan de meeste projecten nog aan het begin van de planvorming en kunnen we alleen een inschatting maken waar kansen zich voordoen. Daarnaast is het creëren van een oplossing met draagvlak, die verder gaat dan 'sober en doelmatig', een verantwoordelijkheid, ook financieel, van meerdere partijen. Gezien de forse omvang van de investeringen die het waterschap al doet, zijn die investeringen door anderen ook vereist. Desalniettemin moeten we rekening houden met extra investeringen van onze kant om 'Met de omgeving, voor de omgeving' daadwerkelijk te laten slagen.

Juist om ons motto waar te maken vinden wij het belangrijk om nu al een reservering op te nemen in de meerjarenbegroting. Het voorstel is om in de meerjarenbegroting een investeringsruimte op te nemen van € 10.000.000, verdeeld over de periode 2018-2022. Deze reservering dient naast autonome investeringen door het waterschap vooral om gezamenlijke investeringen met partners in een bestuurlijk arrangement mogelijk te maken. Wetende dat de omzet van de dijkversterkingen de

komende jaren boven de € 20.000.000 per jaar ligt, hebben we het over een percentage van minder dan 10% dat we hiervoor reserveren. We realiseren ons dat de € 10.000.000 gezien de stand van de projecten op dit moment niet meer kan zijn dan een signaal. Toch vinden we het belangrijk om dat signaal nu af te geven. Uiteraard nemen we uw AB mee in de besluitvorming wanneer er concreet de wens ontstaat om deze reservering daadwerkelijk in te zetten.

Naast de innovatieve toepassingen via de dijkversterkingen, vinden we het ook noodzakelijk om op het gebied van beheer en onderhoud (zorgplicht) innovatief te zijn. Slimme innovaties, bijvoorbeeld op het gebied van gegevensinwinning (drones) kunnen ons helpen om ons beheer en onderhoud efficiënter vorm te geven of om nieuwe risico's, zoals bevers onder de waterkering, te beheersen. Er is een groot aantal innovaties in ontwikkeling, maar om de goede keuzes voor ons waterschap te maken willen we in personele zin een investering plegen van 1 fte. We willen deze personele investering terugwinnen door via deze innovaties onze taken slimmer uit te voeren en daardoor juist minder personele inspanning nodig te hebben. In deze kadernota zijn voor deze innovaties dan ook alleen incidentele investeringen opgenomen.

2.3 Financieel overzicht 2018-2023

Autonome ontwikkelingen	2018	2019	2020	2021	2022	inv./ expl.	inciden. / struct.
<i>programma Waterkeringen</i>							
Zorgplicht							
Invoering	300.000	200.000	150.000	150.000	150.000	expl.	struct.
Areaaluitbreiding	20.000	50.000	100.000	200.000	200.000	expl.	struct.
Wettelijk niveau van onderhoud	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000	expl.	struct.
Wettelijke beoordeling	1.500.000	1.500.000	1.000.000	1.000.000	500.000	inv. (A=5jr)	struct.
Aanvullende financiering HWBP			1.500.000	2.500.000		inv. (A=30jr)	inciden.
Richtlijn overstromingsrisico's	50.000	50.000				expl.	inciden.

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal extra exploitatiekosten autonome ontwikkelingen programma waterkeringen	1.335.000	1.594.000	1.861.000	2.298.000	2.527.000	2.466.000

Bestuurlijke ambitie	2018	2019	2020	2021	2022	inv./ expl.	inciden. / struct.
<i>programma Waterkeringen</i>							
Hoogwaterveiligheid lange termijn	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000	inv. (A=5jr)	struct.
Innovatie							
a. algemeen	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	expl.	struct.
b. maatwerkoplossingen	1.000.000	2.000.000	3.000.000	2.000.000	2.000.000	inv. (A=30jr)	inciden.

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totale extra exploitatiekosten ambitie programma Waterkering	160.000	308.000	519.000	736.000	925.000	1.050.000

Effect totale programma Waterkeringen op meerjarige exploitatiekosten:

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
TOTAAL PROGRAMMA WATERKERINGEN AMBITIE + AUTONOME ONTWIKKELINGEN	1.495.000	1.902.000	2.380.000	3.034.000	3.452.000	3.516.000

3 Programma Watersysteem en -keten

Hieronder de kernopgaves voor dit programma uit het bestuursprogramma.

Regionaal Watersysteem

Wij willen:

- Staan voor veiligheid; daarin zijn we ambitieus en gaan we voor het maximaal haalbare. Het vertrekpunt is een veiligheidsnorm van 1/100 voor bebouwde gebieden.
- Een goed en economisch verantwoord waterbeheer; daarbij zetten we in op een goed peilbeheer voor de land- en tuinbouw, bedrijven en de natuur. Het is van belang het Nieuw Limburgs Peil voortvarend te actualiseren.
- Invulling geven aan de 'Verklaring van Roermond', waarbij meervoudig gebruik van landbouwgronden centraal staat en onttrekking van landbouwgronden aan de huidige functie zoveel mogelijk wordt vermeden.
- Een evaluatie van het erosiebeleid opstellen, waarbij oog is voor het belang van de landbouw, natuur, bedrijven en inwoners.
- Een evaluatie van het beregeningsbeleid uitwerken, waarbij wordt gezocht naar win-win situaties voor zowel landbouw als natuur.
- Het afkoppelen van regenwater blijvend stimuleren, zodat dure investeringen in de toekomst worden voorkomen.
- Een integrale aanpak bij beekontwikkelingen en beekherstel, waarbij zuinig en multifunctioneel ruimtegebruik uitgangspunt is. Onze (financiële) inbreng richt zich op realisatie van de primaire taak van Waterschap Limburg.
- Met een gedegen assetmanagement bijdragen aan een verantwoord beheer en onderhoud, dat aansluit bij de veranderende klimaatomstandigheden.

Zuiveren en waterketen

Wij willen:

- Verantwoordelijk zijn en blijven voor de afvalwaterzuivering in Limburg en deze taak zelfstandig blijven uitvoeren.
- Voorop gaan in het benutten van de mogelijkheden om efficiëntie en kwaliteitswinst in de waterketen te behalen.
- Verdergaande samenwerking in de waterketen in gang zetten met gemeenten en Waterleiding Maatschappij Limburg, waarbij ieder verantwoordelijk blijft voor de eigen wettelijke taken. Wij hanteren daarbij het principe van *coalition of the willing*.
- (Afval)watervraagstukken samen oppakken met inwoners, bedrijven, agrariërs, natuurbeheerders, gemeenten en kennisinstellingen.
- Innovatie stimuleren en de waarde van (afval)water in al haar facetten benutten, onder andere in de vorm van een 'grondstoffenfabriek'.

Klimaatverandering/wateroverlast/waterkwaliteit

Wij willen:

- Samen met alle belanghebbenden en partners werken aan het verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit. De Kaderrichtlijn Water is daarbij richtinggevend.
- Een gezonde leefomgeving realiseren d.m.v. het verbeteren van de waterkwaliteit, verhoging van het zuiveringsrendement, het terugdringen van overstorten en het beperken van wateroverlast.
- Uitvoeringsprogramma's uitwerken om wateroverlast te bestrijden in het kader van koploperprojecten, zoals Code Oranje, BOOST en Op Stoom!

3.1 Water in balans: de vernieuwde opgave

Na de wateroverlast in mei/juni 2016 hebben we de keuze gemaakt om toe te groeien naar een klimaatrobuuste inrichting van het watersysteem. Gekozen is voor een niet-conventionele aanpak, met de omgeving en een herbezinning op (omgaan) met normering. Het groeien naar een klimaatrobuuste inrichting van het watersysteem is de hoofdmoot van het programma Water in Balans. Het gaat daarbij om tal van acties en maatregelen: van bewustwording tot het aanpassen van het maaibeheer, van subsidie beschikbaar stellen voor afkoppelen tot het omklappen van gronden in de nabijheid van beken tot natuur. We kunnen dat niet alleen, we werken samen met inwoners, organisaties en collega overheden etc. Met de omgeving, voor de omgeving in optima forma. De opgave om het watersysteem klimaatrobuust in te richten en te onderhouden is zeer groot. We willen deze opgave stapsgewijs uitvoeren. Deze stapsgewijze uitvoering wordt in § 3.2.3 toegelicht. Naast het klimaatrobuust maken van het watersysteem, is sprake van een aantal specifieke ontwikkelingen, zoals het programma wateraanvoer en de klimaatadaptieve stad.

De op basis van deze kadernota voorgestelde strategie is om eerst de basis op orde te maken, beleidsmatig en beheersmatig. We brengen onze data, onze assets en het maaibeheer op orde. De financiële consequenties van deze keuze zijn opgenomen in de concept-meerjarenraming, die onderdeel uitmaakt van deze kadernota. We hebben de incidenteel gedekte besluiten uit het verleden en de structurele consequenties uit de voorjaarsrapportage verwerkt in de concept-meerjarenraming. De autonome ontwikkelingen in het watersysteem en de bestuurlijke ambitie met betrekking tot het watersysteem worden hierna uiteengezet.

3.2 Autonome ontwikkelingen

3.2.1 Regionaal watersysteem

Binnen het regionaal watersysteem zijn onze doelen gericht op het realiseren van droge voeten, voldoende water, schoon water en natuurlijk water.

Voldoende water

Programma wateraanvoer

De belangrijkste maatregelen rond het thema voldoende water liggen in het vlak van wateraanvoer, DHZ (zoetwaterbeschikbaarheid) en verdrogingsbestrijding (natuur). Met o.a. Rijkswaterstaat en Waterschap Aa en Maas hebben we afspraken gemaakt over vergroten van de hoeveelheid wateraanvoer via de Noordervaart (i.c. intentieverklaring voortvloeiend uit het betreffende Waterakkoord Midden-Limburgse en Noord-Brabantse Kanalen). Voor het optimaliseren van de wateraanvoer in het regionale stelsel en het vergroten van de wateraanvoer voor ons en voor Waterschap Aa en Maas via de Noordervaart, zijn in 2018, 2019 en 2020 extra investeringen nodig. Het totaal benodigde investeringsbedrag bedraagt naar de huidige schatting € 6.000.000 waarvan Waterschap Aa en Maas 50% meefinanciert. Dit betekent voor ons een netto investering van € 3.000.000 verdeeld over 2018, 2019 en 2020. Daarnaast is vanaf 2020 jaarlijks een extra budget (exploitatie) nodig van € 100.000.

Droge voeten

Muskus- en Beverrattenbestrijding

De belangrijkste maatregelen m.b.t. het thema droge voeten zijn opgenomen in het programma Water in Balans. Naast dit programma is er een autonome ontwikkeling m.b.t. de muskus- en beverrattenbestrijding. In de Commissie muskus- en beverrattenbestrijding wordt jaarlijks de begroting vastgesteld. De landelijke uitgaven van muskus- en beverratten worden jaarlijks geïncasseerd bij de waterschappen. De begroting is vanaf 2018 hoger, omdat vooral de kosten van de muskusrattenbestrijding stijgen door het effectueren van eerder gemaakte afspraken over het herstel van schade in de objectbeschermingsgebieden van de Veldproef Muskusratten. Voor Waterschap Limburg betekent dit een toename van de contributie met € 19.000 op jaarbasis.

Schoon water

Doorontwikkelen

Uit monitoring, bronnenanalyses en meldingen in 2015 en 2016 blijkt dat niet alle waterkwaliteitsproblemen voorspeld kunnen worden. Een aantal beken/watergangen wijken sterk af van het algemene beeld. De concentraties probleemstoffen (organische belasting, ammonium, stikstof en fosfaat) zijn op pijnpuntlocaties, structureel veel hoger dan op basis van modellen van bemesting- en bodemuitspoeling, en uit de landelijke emissie-database verwacht mag worden. Hier is blijkbaar iets anders aan de hand. Het gevolg is grote en soms zichtbare ecologische schade (o.a. vissterfte). Detailonderzoek is noodzakelijk. We laten dit detailonderzoek bij voorkeur onderdeel zijn van een gebiedsproces, waarbij we met de omgeving het functioneren van het gebied onder de loep nemen en oplossingen zoeken. Voor een gebiedsgerichte aanpak van knelpunten vragen wij incidenteel € 200.000.

Dit onderwerp is niet opgenomen in scenario II plus.

Kennis vergroten, monitoren en modelleren

Het thema schoon water draait om het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen voor de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027. In 2017 zijn we begonnen met provincies en waterschappen in de Maasregio aan de Bronnenanalyse Maas. We willen achterhalen welke maatregelen er mogelijk zijn om nutriënten, metalen, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en andere opkomende stoffen in ons water te detecteren en te verwijderen, wat niet meer mogelijk is en hoe ver we kunnen komen met het KRW-doelbereik. Voor de met partners afgesproken bronnenanalyse en de update van de KRW-verkenner vragen wij een investering van € 250.000 in 2018.

Natuurlijk water

Kernactiviteit bij natuurlijk water is beekontwikkeling en –inrichting. In de commissievergadering van 14 juni 2017 heeft u gevraagd om een overzicht van de uitgaven voor beekherstel en de reeds afgesloten projecten. Deze overzichten hebben wij u overhandigd. Ook wordt in de aanbiedingsbrief gesproken over het doen van onderzoek naar de mogelijkheden om een win-win situatie te creëren tussen de uitvoering van beekherstelprojecten en het op orde brengen van onze assets. In de begroting 2018 komen wij hierop terug.

Beekmondingen

In 2017 sluiten we een nieuw beekmondingenconvenant met Rijkswaterstaat. Vanaf 2018 voeren we dat uit. Aangezien het nieuwe beekmondingen betreft die nog niet zijn geprogrammeerd, zijn hiervoor in 2018 en 2019 aanvullende middelen nodig, ter grootte van € 100.000 per jaar.

Plattelandsontwikkelingsprogramma 3 (POP 3)

Het waterschap heeft in 2016 met de provincie afgesproken om € 2.015.000 beschikbaar te stellen als cofinanciering voor de POP3-regeling gericht op plattelandsontwikkeling. De provincie legt een gelijk bedrag in voor deze regeling. Het waterschap kan bij openstelling van de regeling ook zelf hierop inschrijven. We stemmen een verdere invulling van de afspraak nader met de provincie af.

Onderhoud watergangen

In de voorjaarsrapportage is aangegeven dat het onderhoud van watergangen aanzienlijk meer middelen vraagt. Het gaat om tekorten uit het verleden en hogere kosten ten gevolge van nieuwe aanbestedingen. Een vernieuwde aanpak van het onderhoud vraagt om inzicht in én een goed beheer van onze assets. Wij streven erna om vanaf 2019 structureel € 200.000 in te verdienen op de uitgaven voor onderhoud en zoeken hierbij de synergie met het onderhoud voor de dijken. Wij hebben bij de beantwoording van de technische vragen toegezegd dat wij de werkwijze van de buitendienst zullen bekijken. We hebben een visie op onderhoud wat we zelf willen doen en wat we willen uitbesteden in voorbereiding. Ook hebben wij een eerste opzet voor een notitie taakopvatting in voorbereiding, waarover wij dit najaar met u in gesprek willen.

Actie: opstellen notitie taakopvatting onderhoud

Gereed: Q4

3.2.2 Zuiveren en waterketen

Schoon water

Duurzaamheid

Wij willen minimaal 40% eigen energie duurzaam opwekken voor zowel Waterschap Limburg als Waterschapsbedrijf Limburg. Ideeën zoals warmtekrachtkoppelingen, miniwaterkrachtcentrales, zonne-energie, duurzame slib- en mestvergisting worden nader onderzocht en al deels uitgevoerd. Ons WBL heeft concrete plannen om 33.000 zonnepanelen te plaatsen en daarmee te voldoen aan de 40%-norm. We beperken ons niet tot de eigen transport- en zuiveringsinstallaties, maar laten ook het gemeentelijk kader van het systeem hier onderdeel van zijn. We zoeken mogelijkheden voor het vermarkten van het Verdygo-principe. Het concept moet in binnen- en buitenland op de kaart worden gezet. We willen een maatschappelijk voorbeeld voor duurzaamheid neerzetten, kennisinstituut voor derden zijn voor het toepassen van water gerelateerde duurzaamheidsaspecten rondom een kantooromgeving. Hierbij zullen we innovaties combineren met een verdienmodel en het bedrijfsleven om te ontwikkelen, te implementeren en te vermarkten. We zullen ook gebruik maken van innovaties op het gebied van duurzaamheid van derden. Ook denken we aan het inzetten van trainees om voor WL en WBL een taakopdracht te realiseren. Om dit te kunnen realiseren stellen we voor om structureel de meerjarenbegroting met € 200.000 te verhogen en incidenteel in 2018 € 300.000 extra ter beschikking te stellen voor het aanjagen en opstarten van het proces.

Dit onderwerp is niet opgenomen in scenario II plus.

Samenwerken in de afvalwaterketen

De intergemeentelijke samenwerking in de regio's en zelfs de regio-overstijgende heeft het financiële voordeel dat nagestreefd werd in het bestuursakkoord water (BAW) al gehaald. Er is echter, gelet op de totale vervangingswaarde in de afvalwaterketen en de opgetelde investerings- en exploitatiebudgetten bij de waterketenpartners, meer potentieel. Naast kostenbesparing krijgen waterkwaliteit, kwetsbaarheid en klantgerichtheid ook steeds meer aandacht. De samenwerkingsprojecten moeten de mogelijkheden inzichtelijk maken en concretiseren. We willen in een steeds vroegere fase met onze partners aan tafel zitten. Waterketenplannen, deelname in rioleringsplannen en onderzoeken gaan ons hierbij helpen. De concretisering naar projecten vraagt een bijdrage van € 200.000 die is opgebouwd uit € 150.000 voor projecten/ketenplannen en € 50.000 werkbudget kleine projecten.

Dit onderwerp is niet opgenomen in scenario II plus.

3.2.3 Klimaatverandering/wateroverlast/waterkwaliteit

Water in balans, inspelen op klimaatverandering

Inzet komende planperiode

In het Waterbeheerplan is opgenomen dat we in deze planperiode maatregelen treffen om overal aan de vigerende wateroverlastnormering te voldoen. Daarnaast is aangegeven dat we voor alle bebouwing in principe naar een beschermingsniveau van 1:100 willen. Dit zijn twee belangrijke componenten uit het programma Water in Balans waarin we de complete aanpak tegen wateroverlast samenbrengen.

In het financieel meerjarenperspectief in het WBP is uitgegaan van investeringen ter grootte van ruim € 37.000.000 in de planperiode t/m 2021 voor maatregelen ter voorkoming van wateroverlast. Daarnaast is de verwachting dat € 3.000.000 budget beschikbaar komt als restant uit het partnercontract met de provincie (2012-2016). Hiermee is voor de periode tot en met 2021 ca. € 40.000.000 beschikbaar voor het klimaatrobuust maken (inrichting en onderhoud) van het watersysteem. We lossen hiermee nog niet alle problemen op maar pakken wel de belangrijkste knelpunten aan.

Daarnaast heeft het op orde brengen van data en het assetbeheer prioriteit. We gaan de bedrijfsvoering (beheer en onderhoud en vervanging) van onze belangrijkste assets (zoals infrastructuur, waterregulerende objecten en meetnetwerk) cyclisch en procesmatig inrichten op basis van prestatie, risico's en kosten. We pakken het assetbeheer voor watersysteem en waterkeringen in onderlinge samenhang op.

Bij de assets horen data die voor veel processen als basis dienen. Deze vaste data moeten enkelvoudig opgeslagen worden voor meervoudig gebruik, uniform, actueel en afgestemd op de gebruikers (intern en extern). De kosten worden enerzijds gemaakt voor ontwerp en inrichting van beheer- en informatiesystemen en anderzijds ook voor het periodiek inmeten van beken en buffers en het in stand houden van onze assets (uitvoeren van groot onderhoud zoals bijvoorbeeld profielherstel, vervanging beschoeiingen en vervanging van kunstwerken, meetapparatuur, etc.). Hiervoor is een investeringsbedrag van € 10.000.000 noodzakelijk voor de periode 2018-2021.

Hiermee kunnen we in deze periode een flinke slag slaan in het op orde brengen van onze data en de invoering van gestructureerd assetbeheer.

Naar aanleiding van de door u gestelde vragen in de commissie van 14 juni 2017 hebben wij in de memo beantwoording technische vragen (2017-D45503) uiteengezet wat wij bedoelen met assetmanagement en data op orde en waarvoor wij de gevraagde middelen willen gebruiken. Ook hebben wij aangegeven dat de genoemde bedragen een indicatief karakter hebben. Wij stellen ter onderbouwing van deze cijfers een plan op en leggen dit in september aan u voor zodat u het kunt betrekken bij de begrotingsbehandeling in het najaar 2017.

Actie: plan van aanpak Assetmanagement

Gereed: september 2017

Inzet na deze planperiode

We benutten de jaren tot en met 2019 om beter inzicht te krijgen in de omvang van onze knelpunten. We bezien samen met de provincie of we in plaats van de huidige normerings-systematiek tot een meer risicogerichte benadering kunnen komen die meer recht doet aan de mogelijke risico's (kans x gevolg) op wateroverlast en we onderzoeken in gebiedspilots waar we kunnen verbeteren met onderhoud, stuwbediening, toezicht, etc.. Dit alles leidt ertoe dat we in 2019-2020 beter inzicht hebben in de totale opgave voor wateroverlast, zodat we die in het waterbeheerplan voor de planperiode 2022-2027 en verder kunnen verankeren.

In Water in Balans richten we, met een niet-conventionele aanpak met de omgeving, het watersysteem klimaatrobust in. We optimaliseren het onderhoud, de interne bedrijfsvoering en de crisisbeheersing steeds meer. Daarbij worden veel soorten maatregelen beschreven, zoals de realisatie van retentiegebieden en regenwaterbuffers, de uitvoering van een gezamenlijke schouwvoering en het ondersteunen van lokale initiatieven m.b.t. het maaibeheer. Ook de achterstand in de uitvoering van groot onderhoud is opgenomen in dit programma. Voorgesteld wordt om de noodzakelijke inhaalslag te plegen en tegelijkertijd gestructureerd assetbeheer in te voeren.

De opgave om het watersysteem klimaatrobust te maken is zeer groot. Voor het uitvoeren van de opgave voor Water in Balans is een (investerings)bedrag geraamd van € 275.000.000. Om te kunnen prioriteren en onderscheid te kunnen maken in het belang van de verschillende maatregelen zijn deze ingedeeld als 'onvermijdbaar (autonoom)', 'basis op orde' of 'ambitieuw'.

1. *Onvermijdbaar (autonoom)*: dit zijn maatregelen die we moeten doen, waarbij we toewerken naar een basis beschermingsniveau. De hiervoor benodigde investering wordt geraamd op ca. € 106.000.000.
2. *Basis op orde* : dit zijn maatregelen/acties die nodig zijn om aan vastgesteld beleid (door onszelf of door anderen zoals de provincie) te kunnen voldoen. Door het uitvoeren van deze maatregelen bieden we een servicelevel dat redelijkerwijs van een waterschap mag worden verwacht. Hier hebben we bij de start van waterschap voor gekozen (niveau van dienstverlening). De hiervoor benodigde investering wordt geraamd op ca. € 96.000.000.

3. *Ambitieu*s: Dit zijn overige maatregelen die gewenst zijn om aan een nog hoger servicelevel te voldoen en daarmee een klimaatrobuust watersysteem te ontwikkelen. Deze maatregelen kunnen alleen gerealiseerd worden als doelen van alle stakeholders op grote schaal gecombineerd worden. De hiervoor benodigde investering wordt geraamd op ca. € 73.000.000.

Mogelijkheden voor cofinanciering en synergievoordelen

De totale opgave waarin we toe willen werken naar een klimaatrobuust watersysteem kan alleen worden gerealiseerd als cofinanciering wordt verkregen. In de komende periode worden deze mogelijkheden nader uitgewerkt en geconcretiseerd. De inzet vanuit het Rijk via het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) wordt door ons intensief met alle stakeholders voorbereid. Ook mogelijkheden voor bijdragen vanuit de regio (provincie, gemeenten, TBO's, landbouw) worden in kaart gebracht. Belangrijke richting daarbinnen is het realiseren van lokale en regionale synergievoordelen, zoals realiseren natuur in de beekdalen, synergie met KRW-opgave, recreatie, enzovoorts. Onze verwachting is dat hiermee circa € 100.000.000 aan cofinanciering wordt verkregen op het totale programma van € 275.000.000.

3.3 Bestuurlijke ambitie

De hier opgenomen voorstellen maken geen onderdeel uit van scenario II of scenario II plus en worden dus niet meegenomen in de begroting 2018. Voorstellen over deze onderwerpen zullen afzonderlijk aan uw algemeen bestuur worden voorgelegd.

3.3.1 Regionaal watersysteem

Droge voeten

De ontwikkelingen op het gebied van radarbeelden en Remote Sensing gaan op dit moment hard en de toepassingsmogelijkheden zijn groot (modellering). We trekken samen op met andere waterschappen. We delen en bundelen kennis en beoordelen of de betrouwbaarheid in ons gebied (grenswaterschap) voldoende is. Wij dragen vijf jaar lang € 100.000 bij in de periode 2017-2021. We voeren daarnaast een pilotstudie inundatiemodellen uit die onderdeel uitmaakt van de studie Benchmark inundatiemodellen van de STOWA. Hiervoor is een investeringsbedrag van € 700.000 nodig verdeeld over 2018 en 2019.

Wij vragen € 200.000 per jaar aanvullend budget voor de periode 2018-2021 (€ 800.000 gehele planperiode) voor:

- het uitvoeren van een pilot beheer beverdammen;
- het automatiseren van handmatige peilopnemingen, zodat de waterstanden-app ook in het Zuiden van ons gebied werkt;
- het uitwerken van de kennisagenda binnen de organisatie.

Voldoende water

De belangrijkste maatregelen hebben betrekking op wateraanvoer, Deltaplan Hoge Zandgronden (zoetwaterbeschikbaarheid) en verdrogingsbestrijding (natuur). We streven naar optimalisatie van wateraanvoer in het regionale stelsel. We vergroten de wateraanvoer via de Noordervaart en bereiden een actualisatie van het Nieuw Limburgs Peil voor.

Waterbeschikbaarheid

In de Deltabeslissing Zoetwater (2014) is aangegeven dat provincies (regionaal systeem) en het Rijk (hoofdwatersysteem) het initiatief nemen om te komen tot het vaststellen van de waterbeschikbaarheid in 2021. Voor ons betekent dit dat wij € 50.000 in 2018 moeten vrijmaken. Wij verwachten dat financiering plaats zal vinden vanuit het programmabureau Maas.

Onderzoek

We hebben een programma in voorbereiding voor het ontwikkelen van een beslissingsondersteunend systeem (BOS) voor het verbeteren van wateraanvoer (Rijkskanalen). Dit vraagt in 2018 en 2019 een bijdrage van € 50.000.

Overdragen beken en maaibeleid

We houden het huidige maaibeleid opnieuw tegen het licht om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om samen met de omgeving invulling te geven aan onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het watersysteem en de waterkeringen. Hierbij wordt een voorstel uitgewerkt om de omgeving uit te nodigen het onderhoud van de watergangen meer zelf uit te voeren. Het betreft 285 km sloten die het waterschap nu onderhoudt. Dit is 60 km waarvan het waterschap geen eigenaar is en 225 km waarvan het waterschap wel eigenaar is. Een van de doelen is om zoveel mogelijk van de 225 km eigen tertiaire watergangen over te dragen naar de aangelanden en dat het onderhoud dan door de aangelanden wordt uitgevoerd.

Tevens zullen we als waterschap de indeling in primaire, secundaire en tertiaire watergangen opnieuw bezien. In het maaibeheer zullen we ook synergie zoeken tussen het maaibeheer van het watersysteem en van de waterkeringen.

3.3.2 Zuiveren en waterketen

Schoon water

We werken aan de opgave 'van helder naar schoon water' met als doelstelling het behalen van de normen voor de Kaderrichtlijn Water. Samen met externe partners wordt gezocht naar maatregelen, die de toestand van de waterkwaliteit verbeteren of beïnvloeden. Dit doen we door:

- in te zetten op een krachtige doorontwikkeling;
- het ontwikkelen van een gerichte aanpak;
- te investeren in kennisvergroting, monitoring en modellering;
- een bijdrage te leveren aan de ontwikkelingen rond de klimaatadaptieve stad.

U heeft in de commissievergadering gevraagd om te bekijken of er mogelijkheden zijn om op landelijk niveau van gedachten te wisselen over de temporisering van de uitvoering van de KRW. Deze vraag hebben wij in de memo technische vragen (2017-D45503) beantwoord.

Doorontwikkelen

We hebben samen met collega-waterschappen en andere overheden in 2016 de landelijke intentieverklaring Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater ondertekend. Waterschappen hebben afgesproken om gedetailleerde watersysteemanalyses uit te voeren naar de herkomst en hoeveelheid van normoverschrijdende en ongewenste stoffen (nutriënten, gewasbeschermings-

middelen, medicijnresten en andere nieuwe stoffen). Wij zullen hiervoor een nota opstellen. Ook is afgesproken om samen met maatschappelijke partners oplossingsrichtingen voor te stellen. In co-creatie met de omgeving pakken we de problematiek aan en treffen maatregelen binnen ieders verantwoordelijkheid. Voorbeelden hiervan zijn:

- We stellen met de agrarische sector en andere stakeholders een plan op om de hoeveelheid stikstof en fosfaat in ons oppervlaktewater te verminderen. Als we niets doen halen we de KRW-doelen op dit punt niet. Ook de relatie met lozingen vanuit de rwzi's en andere bronmaatregelen worden uitgewerkt.
- Waterschapsbedrijf Limburg voldoet nog niet aan de gestelde 100% afnameverplichting. We zoeken samen met onze uitvoeringsorganisatie en gemeenten naar maatwerkoplossingen per stroomgebied en passen daarbij duurzame oplossingen toe, zodat de geïnvesteerde euro het meeste effect voor de waterkwaliteit heeft. We geven voor duurzaam terreinbeheer het goede voorbeeld. We blijven gecertificeerd volgens de barometer Duurzaam terreinbeheer niveau Zilver (WBP 2016-2021 h.3.6 actie 2).
- We borduren voort op de opgedane ervaringen met het afvoeren van maaisel.

Voor deze doorontwikkelingen vragen wij in 2018 € 300.000, in 2019 € 250.000, in 2020 € 200.000, in 2021 € 150.000 en vanaf 2022 € 100.000 structureel extra budget en € 1.150.000 aan investeringsruimte in de periode 2018-2021¹.

Gerichte aanpak

We richten ons op significante vermindering van de hoge gehalten aan meststoffen in ons oppervlaktewater door in te zetten op grootschalige, overkoepelende, gebiedsgerichte (innovatieve) ideeën om het mestoverschot te verminderen, op de aanpak van probleemstoffen, op de vermindering van medicijn- en hormoonresten in rioolwater en we zoomen in op waterkwaliteitsknelpunten. Voor het neerzetten en onderhouden van de gerichte aanpak vragen wij een structureel extra budget van € 180.000 oplopend tot € 350.000 in 2021 e.v.². Daarnaast vragen we een investeringsruimte van € 600.000 in de jaren 2018 t/m 2020.

Kennis, monitoren en modelleren

We maken onze omgeving blijvend bewust van nut- en noodzaak om bewuster om te gaan met o.a. mest- en gewasbeschermingsmiddelen. Dit doen we door meetgegevens van beken te delen met onze stakeholders. Om de omgeving te kunnen blijven voorzien van accurate waterkwaliteitsgegevens, vergroten we onze kennis met behulp van monitoren en waterkwaliteitsmodellen, voeren we bronnenanalyses uit en bemonsteren de macrofauna. Hiervoor is een investering noodzakelijk van € 1.000.000 verdeeld over 2018 en 2019. Voor het onderhouden en gebruiken van modellen en kennis vragen we een structurele budgetverhoging van € 100.000.

Platteland in ontwikkeling

Platteland in ontwikkeling richt zich op gebiedsgericht en geïntegreerd werken in het platteland. Het is een nauwe samenwerking tussen maatschappelijke actoren. We verbinden maatschappelijke

¹ € 300.000 in 2018; € 300.000 in 2019; € 200.000 in 2020 en € 150.000 in 2021

² Exploitatie: 2018 € 0,18 mln.; 2019 € 0,25 mln.; 2020 € 0,3 mln.; 2021 € 0,35 mln.

doelen op het vlak van water, landbouw, toerisme, recreatie en monumenten. Er ontstaan projecten, waar inhoudelijke begeleiding en input van het waterschap nodig is. Ook voor alliantievorming en relatiebeheer. Wij vragen hiervoor in de periode 2018-2021 jaarlijks een aanvullend budget van € 100.000.

Internationaal

Grensoverschrijdende samenwerking met België en Duitsland wordt steeds belangrijker. Het gaat dan om onderzoek en investeringen met de burens gericht op de op te lossen problematiek van wateroverlast, waterberging, waterkwaliteit, etc.. Eigen bijdragen in de vorm van geld en uren bedragen per project gauw € 100.000. Deze uitgaven worden opgevangen binnen de bestaande (meerjaren)begroting.

3.3.3 Klimaatverandering/wateroverlast/waterkwaliteit

Schoon water

Klimaatadaptieve stad

Water in Balans richt zich naast het landelijk gebied zeker ook op het stedelijk gebied. Ook dit moet klimaat adaptief worden ingericht. Dit stimuleren wij door met gemeenten initiatieven te ontwikkelen. Het Bestuursakkoord Water (BAW) is daarbij richtinggevend. We richten ons de komende periode op het inrichten van een waterschapsbrede stimuleringsregeling afkoppeling stedelijk gebied. De bestaande stimuleringsregeling van Waterpanel Noord wordt opgeschaald naar Waterpanel Limburg. In 2018 maken we hiervoor eenmalig € 1.500.000 vrij. Wij stellen voor om dit bedrag eenmalig beschikbaar te stellen uit de egalisatiereserve zuiveringsheffing. Over de wijze van omgaan met de reductie van riooloverstorten volgt een afzonderlijk voorstel.

Water in Balans, bestrijding wateroverlast

In paragraaf 3.2.3 is bij de autonome ontwikkelingen aangegeven dat we een flinke stap willen zetten in het realiseren van de scenario's 'onvermijdbaar (autonoom)' en 'basis op orde' uit Water in Balans. Onze bestuurlijke ambitie is om ook het scenario 'ambitieuw' te realiseren. Dit doen we vanwege de beperkte beschikbaarheid van middelen vooral na 2021. Daar waar zich echter kansen voordoen door het combineren van doelen of onze omgeving groot belang hecht aan de realisatie van 'ambitieuw' en bereid is daaraan bij te dragen willen we deze ook eerder oppakken.

We gaan er van uit dat hier tot en met 2021 geen aanvullende kosten vanuit Water in Balans mee gemoeid zijn. In 2019/2020 bezien we of hiervoor aanvullend budget nodig is na 2021.

Natuurlijk water

Kernactiviteit in dit thema is beekontwikkeling en -inrichting. Prioriteit ligt bij de natuurbeken. We hebben een resultaatverplichting om te voldoen aan de opgaven van de KRW. We streven een maximale doelrealisatie na. We willen geen vertraging in de realisatie van de opgave van Natuurlijk Water en zetten in op de stapeling van de opgaven Natuurlijk water en Droge voeten.

We willen:

- Streefbeelden opstellen voor alle natuurbeken, opdat we de juiste doelen stellen voor inrichting, beheer en onderhoud ervan. Dit doen we aan de hand van een systematiek waarbij doelen voor

de hydrologie en ecologie van die beken in onderlinge samenhang worden gezien (SESA-systematiek). Hiervoor zijn aanvullende middelen nodig in de periode 2018-2021. Het betreft in totaal € 500.000;

- onze beekherstelprojecten uitvoeren;
- de notitie soortenbeleid in 2018 opstellen, in plaats van in 2017 zoals gepland in het waterbeheerplan;
- substantieel minder uren investeren in soortenbeleid, doordat er in 2018 een faunabeheerplan is met nieuwe gedragscode ten aanzien van beverbeheer. De instandhoudingsdoelstelling voor de bever is immers ruimschoots gehaald. Personele inzet kan dan meer op andere taken van de buitendienst ingezet worden.

3.4 Financieel overzicht 2018-2023

Autonome ontwikkelingen <i>programma Watersysteem en -keten</i>	2018	2019	2020	2021	2022	inv./ expl.	inciden. / struct.
Regionaal Watersysteem							
Beverrattenbestrijding	19.000	19.000	19.000	19.000	19.000	expl.	struct.
Voldoende water	1.100.000	1.600.000	300.000			inv. (A=30jr)	inciden.
Natuurlijk water (beekmondingen)	100.000	100.000				inv. (A=30jr)	inciden.
Schoon water							
Doorontwikkelen	200.000					inv. (A=5jr)	inciden.
Kennis vergroten, monitoren en modelleren	250.000					inv. (A=5jr)	inciden.
Zuiveren en waterketen							
Duurzaamheid	500.000	200.000	200.000	200.000	200.000	expl.	struct.
Samenwerken afvalwaterketen	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000	expl.	inciden.
Klimaatverandering/wateroverlast/waterkwaliteit							
Bestrijding Wateroverlast (Water in Balans)							
Data op orde	1.250.000	1.250.000	1.250.000	1.250.000		inv. (A=5jr)	inciden.
Assetmanagement/onderhoud	1.250.000	1.250.000	1.250.000	1.250.000	1.250.000	expl.	struct.

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal extra exploitatiekosten autonome ontwikkelingen programma watersysteem en -keten	2.189.000	2.291.000	2.617.000	2.894.000	3.011.000	2.812.000

Bestuurlijke ambitie							
<i>programma Watersysteem en -keten</i>	2018	2019	2020	2021	2022	inv./ expl.	inciden. / struct.
Regionaal watersysteem							
Droge Voeten							
Remote Sensing	100.000	100.000	100.000	100.000		inv. (A=5jr)	inciden.
Modellering	100.000	600.000				inv. (A=5jr)	inciden.
Overig	200.000	200.000	200.000	200.000		expl.	inciden.
Voldoende water	100.000	100.000	200.000			expl.	struct.
Zuiveren en waterketen							
Schoon water							
Doorontwikkelen	300.000	250.000	200.000	150.000	100.000	expl.	struct.
	300.000	300.000	200.000	150.000	0	inv. (A=5jr)	inciden.
Gerichte aanpak	180.000	250.000	300.000	350.000	350.000	expl.	struct.
(probleemstoffen)	200.000	200.000	200.000			inv. (A=5jr)	inciden.
Kennis vergroten, monitoren en modelleren	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	expl.	struct.
	500.000	500.000				inv. (A=5jr)	inciden.
Platteland in ontwikkeling	100.000	100.000	100.000	100.000		expl.	inciden.
Klimaatverandering/wateroverlast/waterkwaliteit							
Klimaatadaptieve stad	1.500.000	1.500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	Inv/expl.	struct.
Natuurlijk water	200.000	100.000	100.000	100.000		expl.	inc./struct.

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totale extra exploitatiekosten ambitie programma Watersysteem en -keten	1.477.000	1.996.000	2.554.000	2.838.000	2.612.000	2.535.000

Effect totale programma Watersysteem en –keten op meerjarige exploitatiekosten:

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
TOTAAL PROGRAMMA WATERSYSTEEM EN -KETEN AMBITIE + AUTONOME ONTWIKKELINGEN	3.666.000	4.287.000	5.171.000	5.732.000	5.623.000	5.347.000

4 Programma Bestuur en organisatie

In het bestuursprogramma zijn als kernopgaven crisisbeheersing en goed werkgeverschap opgenomen.

Goed werkgeverschap

Wij willen:

- Een moderne en flexibele organisatie zin, die dienstverlening van een hoog niveau levert.
- De kansen benutten van de integratie van de waterschappen Roer en Overmaas en Peel en Maasvallei in Waterschap Limburg, door het goede van beide waterschappen zowel bestuurlijk als ambtelijk te verenigen.
- Behoren tot de beste werkgevers van Nederland.

Crisisbeheersing

Wij willen:

- Heldere communicatie over risico's op het gebied van waterveiligheid en over het handelingsperspectief aan inwoners en belanghebbenden.
- Betrouwbare samenwerking met partners in de veiligheidsregio, waarbij een start gemaakt wordt met het netcentrisch werken.
- Het tijdig delen van de juiste informatie met inwoners en belanghebbenden.

4.1 Autonome ontwikkelingen

In het najaar zullen wij met u de nota reserves en voorzieningen bespreken, zodat u meer inzicht in de financiële positie van het waterschap krijgt en tevens richting kunt geven aan het financiële beleid van het waterschap.

Participatiewet

Per januari 2015 is de Participatiewet in werking getreden. De Participatiewet volgt uit het Sociaal Akkoord waarin werkgevers en werknemers hebben afgesproken dat er tot 2026 honderdduizend banen beschikbaar komen in het bedrijfsleven voor mensen met een arbeidsbeperking en nog eens 25.000 banen bij de overheid (Rijk, Provincie, Gemeenten, Waterschappen). Iedere organisatie met meer dan vijftientwintig medewerkers levert een verplichte bijdrage aan grotere arbeidsparticipatie. In 2017 zijn bij Waterschap Limburg twee personen in het kader van de Participatiewet geplaatst. Het hiervoor noodzakelijke budget is € 40.000. In 2018 en volgende jaren komt er telkens een persoon bij waarvoor (telkens) een additioneel budget van € 20.000 noodzakelijk is. De volgende bedragen zijn daarom de eerstkomende jaren nodig om te voldoen aan de verplichtingen die voortvloeien uit de

Participatiewet:

- 2018: € 60.000;
- 2019: € 80.000;
- 2020: € 100.000.

Deze kosten zullen worden opgevangen binnen de begroting temeer daar deze medewerkers natuurlijk (aangepast) volledig ingezet worden in onze werkprocessen. Wij komen hier ook op terug bij de strategische personeelsplanning (zie navolgend).

Generieke digitale infrastructuur

De generieke digitale infrastructuur (GDI) wordt een wettelijke verplichting, waarschijnlijk per januari 2019. De inhoud van de *concept* wet gaat over het voldoen aan een aantal standaarden (waarschijnlijk webrichtlijnen en een aantal veiligheidsstandaarden) en over het verplicht accepteren/ondersteunen van erkende authenticatiemiddelen, zoals DigiD. Het betreft ontwikkelingen die deels door Het Waterschapshuis (HWH) worden geïnitieerd en betaald. De kosten van deze ontwikkelingen worden door het HWH verdisconteerd in de bijdragen van de waterschappen. Het is nog onvoldoende bekend wat de benodigde investeringen in 2018 zijn. We maken een voorzichtige inschatting dat eenmalig € 50.000 nodig is. Als er een verplichting ontstaat voor het jaarlijks uitvoeren van audits, verwachten wij hiervoor jaarlijks € 25.000 nodig te hebben.

Dit onderwerp is niet opgenomen in scenario II plus.

Archief WL

Op 27 mei 2016 is door de beide voormalige waterschappen besloten om het statisch archief WL en het resterend dynamisch archief WL (420 m) in de huidige archief bewaarplaats³ te huisvesten. Indien na verkoop blijkt dat dit niet mogelijk is, wordt er een alternatief gezocht. Het huren van een ruimte kost circa € 38.500 en is niet begroot.

Dit onderwerp is niet opgenomen in scenario II plus.

Realiseren voldoende parkeerruimte

In Roermond wordt extra parkeerruimte gehuurd. De huurovereenkomst (€ 50.000) loopt per 1 januari 2019 af. We gaan in gesprek met de verhuurders om te bezien of de verhuurders bereid zijn de overeenkomst te verlengen. Mocht dit niet het geval zijn, dan oriënteren we ons op andere opties.

Implementatie Omgevingswet

Volgens de huidige inzichten treedt medio 2019 de Omgevingswet in werking. We zijn gestart met de voorbereidingen hierop. We richten ons op de manier waarop we willen inspelen op de veranderingen op het terrein van:

1. plannen, doelen en programma;
2. instrumenten;
3. het digitale stelsel.

³ Driedecembersingel 46 te Blerick

We vragen de ruimte om deel te nemen aan landelijke en regionale pilots Omgevingswet, onderzoeken ten behoeve van digitaal stelsel Omgevingswet en middelen voor vorming en opleiding. We hebben het benodigd budget ingeschat op € 420.000 verdeeld over de periode 2018 tot 2022.

Dit onderwerp is niet opgenomen in scenario II plus.

Crisisbeheersing/Netcentrisch Werken

Crisisorganisatie

In 2018 en de daarop volgende jaren wordt de crisisorganisatie verder geprofessionaliseerd en de dijkwachtorganisatie wordt vanuit een basisniveau door ontwikkeld. Medewerkers ontwikkelen vaardigheden en groeien in hun rol door het opleiden, trainen en oefenen (OTO). Het OTO-programma 2017 wordt uitgebreid naar een meerjaren-OTO-programma.

Samenwerking

Samenwerken met ketenpartners zoals de Veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat en gemeenten is essentieel voor het bestrijden van crisissituaties. Er worden werkafspraken gemaakt over de manier van samenwerken en het uitwisselen van informatie om te komen tot een gedeeld beeld. Op basis van het gedeelde beeld worden maatregelen bepaald door ketenpartners en wordt handelingsperspectief geboden aan de omgeving.

Informatie stroomlijnen

Het Netcentrisch werken (NCW) is een werkwijze gericht op het delen van informatie, met als resultaat een betere communicatie voor de omgeving en een effectievere bestrijding van de crises met de omgeving. Net zoals alle waterschappen in Nederland hebben wij ons geconformeerd aan het referentiekader Implementatie NCW van de UvW. Voor het uitvoeren van deze taak willen we een crisesmanagementsysteem aanschaffen. We verwachten jaarlijkse abonnementskosten van € 65.000 en een eenmalige investering van € 50.000 te moeten doen om het systeem werkend te krijgen. De middelen voor het jaarlijks abonnement zijn vanaf 2019 niet opgenomen in de meerjarenraming.

Strategische Personeelsplanning

Natuurlijk hebben wij 'vast kapitaal' in de vorm van 'assets', maar ons echte kapitaal zijn onze mensen. Wij groeien toe naar een moderne en flexibele organisatie, die dienstverlening op hoog niveau levert. Dit doen we vanuit de gedachte 'met de omgeving, voor de omgeving'. Co-creatie is hiervoor een belangrijk voertuig. Dit vraagt van iedere medewerker een andere kijk op het werk en het besef dat een moderne en flexibele organisatie nooit 'stil' staat! We werken samen met de inwoners, met collega overheden, met belangenorganisaties en bedrijven. We gaan aan de slag met een programma om de medewerkers het co-creëren te laten verinnerlijken.

Dit is een behoorlijke opgave. Om deze opgave aan te kunnen is het belangrijk te weten wat je als organisatie in huis hebt. Om dit in beeld te brengen is Strategische Personeelsplanning nodig. Hebben we voldoende kennis, kunde, competenties, kwaliteit, vitaliteit in huis? We weten nu al dat een derde van onze medewerkers ouder is dan 55 jaar. De organisatie vergrijsd in een hoog tempo de komende jaren. De komende twaalf jaar stromen 114 mensen uit. Het is nu nodig om 'jonge' mensen binnen te halen, zodat op tijd kennis kan worden overgedragen en geborgd wordt dat onze ambities waar gemaakt kunnen worden. Een generatiepact aangaan, is een instrument om te komen tot een

flexibele en moderne organisatie. De financiële impact van een generatiepact is afhankelijk van de randvoorwaarden die bij het generatiepact horen. Uitgangspunt hierbij is budgettaire neutraliteit. We werken een voorstel uit samen met WBL.

Naast een generatiepact is inzetten van trainees, stagiaires, etc. ook van belang om jonge mensen binnen te halen en enthousiast te maken voor het werken bij Waterschap Limburg! We gaan er in het stagebeleid van uit dat we jaarlijks ongeveer twintig stagiaires begeleiden. Deze stagiaires leren om te werken in een professionele organisatie en leveren een bijdrage aan het realiseren van de doelen van het waterschap. Naast stagiaires werken we met trainees. Deze jonge mensen hebben hun opleiding afgerond en doen bij het waterschap ervaring op. Anderzijds haalt het waterschap daarmee nieuwe kennis, andere competenties en verfrissende ideeën binnen die meerwaarde hebben voor de bestaande organisatie. Het waterschap bouwt de relatie met opleidingsinstituten verder uit om tijdig in te spelen op de toekomstige behoeften van onze organisatie.

Bij de strategische personeelsplanning wordt de keuze gemaakt welke kennis en competenties we zelf in huis willen hebben. Mensen die over de kennis en competenties beschikken, die we structureel nodig hebben, nemen we in dienst. Kennis en competenties die tijdelijk of incidenteel nodig zijn of heel specifiek zijn kunnen via een flexibele schil ingehuurd worden. De uitkomst van de strategische personeelsplanning wordt afgezet tegen de huidige formatie en de huidige flexibele schil. Op basis hiervan vinden er verschuivingen plaats.

Actie: opstellen van strategische personeelsplanning

Gereed: Q4, waarbij vooruitlopend op het plan al aan de mogelijkheden van het generatiepact wordt gewerkt.

Tot slot zal ook bekeken worden of we ons beleid met betrekking tot het inhuren van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen aanscherpen waardoor we meer mensen kansen kunnen bieden. Dit maakt ook onderdeel uit van de strategische personeelsplanning.

4.2 Bestuurlijke ambitie

De hier opgenomen voorstellen, die extra uitgaven met zich mee brengen, maken geen onderdeel uit van scenario II of scenario II plus en worden dus niet meegenomen in de begroting 2018. Voorstellen over deze onderwerpen zullen afzonderlijk aan uw algemeen bestuur worden voorgelegd. De voorstellen die betrekking hebben op verbetering van de efficiency en de bezuinigingsoperatie worden wél meegenomen in de begroting 2018.

Binnen dit programma is gekozen voor het uitgangspunt 'vernieuwde basis op orde'. We investeren in strategische personeelsplanning (o.a. benodigde kernkwaliteiten), de ontwikkeling van onze medewerkers, deregulering in het vergunningenproces en het onderzoek naar inverdienmogelijkheden.

Kernkwaliteiten waterschap

We zien een disbalans in de verhouding eigen personeel en inhuur in de diverse projecten. We willen de balans herstellen op enkele essentiële functies voor het waterschap, ook met het oog op het behouden van kennis en ervaring ten behoeve van toekomstige projecten. Onze gedachten gaan daarbij naar een groeimodel, waarbij via een meester-gezelcombinatie we deze kennis en ervaring kunnen opbouwen en geleidelijk de balans herstellen. Op onderdelen werken we al in deze constructie, maar we stellen voor dit verder uit te breiden naar een totaal van acht meester-gezelcombinaties. Dit zien we als organisatiebrede ontwikkeling, die zich niet alleen beperkt tot het programma waterkeringen. We sturen daarbij op medewerkers die het waterschap verder helpen bij de (sociale) innovatie en vernieuwing. Techniek en omgevingsmanagement lijken daarbij het zwaartepunt. We zoeken de innovatieve mogelijkheden in een omgeving van co-creatie en samenwerking. Uitgangspunt is dat de inhuur t.b.v. het invoeren van het meester-gezelprincipe niet toeneemt en dat de gezellen uit de eigen organisatie komen. Daardoor kan hun eigenlijke werk mogelijk een knelpunt vormen, maar uitgangspunt is dat deze werkvorm nagenoeg met gesloten beurs plaatsvindt door interne doorstroming. Alleen in de eerste twee jaar worden beperkte kosten voorzien, om acute knelpunten op te lossen (€ 350.000 voor twee jaar).

Door te kiezen voor deze constructie verankeren we deskundigheid en ervaring binnen onze organisatie, die nodig is voor het adequaat uitvoeren van projecten en dijkversterkingen in het bijzonder. Na afronding van het huidige HWBP-pakket zullen er immers, op basis van de wettelijke beoordelingsronde, ongetwijfeld nieuwe dijkversterkingen op de planning verschijnen.

Vergunningen

We streven ernaar een waterschap te zijn dat primair haar inwoners pro-actief adviseert. Waar mogelijk voorkomen we op die manier vergunning trajecten. Door meer met meldingen te werken, verlichten we de administratieve lastendruk voor onze inwoners zoveel mogelijk. Deze houding past binnen de doelstellingen van de nieuwe Omgevingswet. In 2018 willen we klaar staan voor de invoering van de Omgevingswet en onze dienstverlening naar onze inwoners verder verbeteren.

Inverdienmogelijkheden

We willen een voor haar taak toegerust en financieel gezond waterschap zijn, dat haar doelen haalt. Dit maakt het noodzakelijk om de bakens te verzetten en de voor ons liggende opgaven pro-actief op te pakken, zowel in daden als in het beschikbaar krijgen van de benodigde middelen. De omvang van de opgave is groot en vergt ook dat we een scherp oog hebben voor mogelijke inverteertheffecten. Om onszelf scherp te houden, stellen wij voor om in de komende vijf jaar een structureel inverteertheffect van 2% begrotingsbreed, inclusief WBL te realiseren, oplopend van 1% in 2018 tot 2% in volgende jaren.

4.3 Financieel overzicht 2018-2023

Autonome ontwikkelingen <i>programma Bestuur en organisatie</i>	2018	2019	2020	2021	2022	inv./ expl.	inciden. / struct.
Participatiewet	60.000	80.000	100.000	120.000	140.000	expl.	struct.
Generieke Digitale infrastructuur	50.000 0	25.000	25.000	25.000	25.000	expl.	inciden. struct.
Archief WL	38.500	38.500	38.500	38.500	38.500	expl.	struct.
Realiseren voldoende parkeerruimte	pm	pm	pm	pm	pm	inv./expl.	inc./struct.
Implementatie Omgevingswet	120.000	100.000	100.000	100.000		expl.	inciden.
Crisisbeheersing /Netcentrisch werken	50.000 65.000	65.000	65.000	65.000	65.000	expl.	inciden. struct.

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal extra exploitatiekosten autonome ontwikkelingen programma Bestuur en organisatie	151.500	308.500	328.500	348.500	268.500	288.500

Bestuurlijke ambitie <i>programma Bestuur en organisatie</i>	2018	2019	2020	2021	2022	inv./ expl.	inciden. / struct.
Kernkwaliteiten waterschap	200.000	150.000				expl.	inciden.
Strategische personeelsplanning	0	0	0	0	0	inv./expl.	inc./struct.

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totale extra exploitatiekosten ambitie programma Bestuur en organisatie	200.000	150.000	-	-	-	-

Effect totale programma Bestuur en organisatie op meerjarige exploitatiekosten:

	x € 1					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
TOTAAL PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE AMBITIE + AUTONOME ONTWIKKELINGEN	351.500	458.500	328.500	348.500	268.500	288.500

Totaaleffect álle 3 programma's op de meerjarige exploitatiekosten:

	x € 1					
Resumé stijging exploitatiekosten:	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Autonome ontwikkelingen	3.675.500	4.193.500	4.806.500	5.540.500	5.806.500	5.566.500
Bestuurlijke ambitie	1.837.000	2.454.000	3.073.000	3.574.000	3.537.000	3.585.000
TOTAAL KOSTENSTIJGING A.G.V KADERNOTA	5.512.500	6.647.500	7.879.500	9.114.500	9.343.500	9.151.500

Bijlage 1. Technische uitgangspunten 2018-2023

Onderstaand zijn de algemene ontwikkelingen en de uitgangspunten voor de meerjarenraming 2018-2023 weergegeven. De belangrijkste algemene ontwikkelingen en uitgangspunten die bij de samenstelling van de Meerjarenraming 2018-2023 zijn gehanteerd, kunnen worden gesplitst in interne en externe factoren.

Verder kan nog worden opgemerkt dat de meerjarenraming en de programmabegroting moeten voldoen aan de geldende voorschriften zoals de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) en het Burgerlijk Wetboek, boek II (BW II) met betrekking tot begrotingen en jaarstukken.

De uitgangspunten worden onderstaand weergegeven.

Interne factoren

- Basis zijn de jaarrekening 2016 van WRO en WPM, de vastgestelde begroting 2017 van waterschap Limburg, inclusief de wijzigingen van de vergadering van het algemeen bestuur tot en met maart 2017 en de uitgangspunten en bouwstenen zoals geformuleerd in het Waterbeheerplan 2016-2021.
- Basis voor de salarisbegroting is de geaccordeerde personeelsformatie van Waterschap Limburg per 1 januari 2017.
- Berekening van de liquiditeitspositie
Het uitgangspunt is dat de aanslag in 2018 evenals voorgaande jaren gespreid wordt opgelegd door middel van vier grote kohieren. Voor de berekening van de liquiditeitspositie wordt uitgegaan van aanslagoplegging per 31 januari 2018 (95%) voor de zuiveringsheffing bedrijven, 28 februari 2018 (95%) voor de watersysteemheffing van de gemeenten die deelnemer zijn in de BsGW en 31 maart 2018 (95%) voor de overige aanslagen. Op 30 november 2018 worden de overige 5% opgelegd. Indien deze data niet worden gehaald, heeft dit tot gevolg dat de liquiditeitspositie verslechtert. Dit heeft een negatief effect op de rentekosten. Indien de aanslag eerder wordt opgelegd heeft dit uiteraard een positief effect op de liquiditeitspositie en de daarmee gemoeide rentekosten.
- De bedrijfsmatige activiteiten van de taak zuiveringsbeheer en de heffing en invordering van de waterschapslasten zijn opgedragen aan het WBL en de BsGW. De door het waterschap hiervoor te betalen bijdrage wordt afhankelijk gesteld van de jaarlijkse begroting van het WBL en de BsGW en is een verplichte uitgave.
- Afschrijvingsmethodiek
Voor nieuwe investeringen wordt het beleid gevolgd zoals opgenomen in de begroting 2017. Dit betekent dat voor nieuwe investeringen in 2018 en volgende jaren de volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd.

Omschrijving	Afschrijvingstermijn
Civiel bouwkundige werken	25 jaar
Elektromechanische werken	15 jaar
Waterstaatkundige werken	30 jaar
Gebouwen	30 jaar
Automatisering	≤ 5 jaar
Inventaris	10 jaar
Immateriële activa	≤ 5 jaar
Tractiemiddelen	≤ 10 jaar

- Conform de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) wordt een deel van de eigen loonkosten geactiveerd. Hier wordt de bestaande beleidslijn gevolgd die vastligt in de meerjarenraming 2017-2022 van Waterschap Limburg (hoofdstuk 3 'investeren, activeren en afschrijven').
- Op 'grond' wordt afgeschreven indien de grond onderdeel is van een waterstaatkundig werk. Indien gronden worden aangekocht om strategische redenen wordt hierop niet afgeschreven, tot het moment dat de grond eventueel onderdeel uit gaan maken van een waterstaatkundig werk. Op gronden waarop installaties of gebouwen zijn gelegen, wordt niet afgeschreven. Het voorgaande zijn richtlijnen voor groepen investeringen. Per individuele investering wordt beoordeeld welke afschrijvingstermijn van toepassing is. Voor de berekening van de kapitaallasten wordt de volgende systematiek gehanteerd.

Kapitaallasten investering	
1e jaar:	2e jaar en volgende:
½ jaar afschrijving en ½ jaar rente	jaar afschrijving en jaar rente

- Doorberekening
De kosten worden volgens de landelijke BBP-verrekeningssystematiek doorberekend over de waterschapstaken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.
Een gedeeltelijke uitzondering hierop vormen de beleidsproducten vergunningen en meldingen, adviezen vergunningen, toezicht, handhaving, bestuur en externe communicatie die worden toegerekend aan beide taken op basis van een procentuele verdeling. Deze ziet er als volgt uit.

Beleidsproduct	WL	
	watersysteem	zuivering
Vergunningen en meldingen	50%	50%
Adviezen vergunningen	50%	50%
Toezicht	50%	50%
Handhaving	50%	50%
Bestuur	55%	45%
Externe communicatie	55%	45%

- Kwijtschelding/oninbaar

Ten aanzien van kwijtschelding wordt de bestaande beleidslijn gevolgd. Voor de oninbaarheid van belastingdebiteuren wordt het oninbaarheidspercentage van 0,5% gehandhaafd voor 2018 en volgende jaren.

- Onvoorzien

Het bestaande beleid wordt gecontinueerd. Het budget voor onvoorziene uitgaven bedraagt circa 0,4% van het begrotingstotaal.

- Reserves en voorzieningen

Uitgangspunt vormt de geldende wettelijke voorschriften en de gevolgde gedragslijn in het verleden.

- Investeringsniveau WBL

Bij het opstellen van de meerjarenraming wordt het investeringsvolume jaarlijks door het WBL opnieuw beoordeeld op grond van twee van belang zijnde ontwikkelingen. Enerzijds het streven om vanuit kosten oogpunt de bestaande installaties zo lang mogelijk in bedrijf te houden en anderzijds om in geval van grootschalige aanpassingen of vervanging van installaties het Verdygo-concept (modulair bouwconcept) toe te passen. Dit bouwconcept biedt naar de toekomst toe een grotere flexibiliteit om te kunnen inspelen op nieuwe technologische ontwikkelingen. De omvorming van traditionele rwzi's naar rwzi's volgens het Verdygo-concept vindt (groten)deels niet binnen de planperiode van het MIP plaats. Uitgangspunt voor het MIP is om - tot moment van omvorming - de bestaande installaties in stand te houden door het doen van onderhoudsinvesteringen, met een korte afschrijvingstermijn.

Anders dan in het vorige Meerjareninvesteringsprogramma (MIP) worden in het nieuwe MIP alleen nog projecten concreet benoemd waarvan de uitvoering met zekerheid is gepland.

De ruimte ten opzichte van de gemiddelde uitgavennorm van € 22,5 miljoen per jaar (incl. KRW maatregelen en exclusief investeringen die zichzelf terugverdienen) wordt opgevuld met een niet gespecificeerde algemene raming. Nieuwe projectinitiatieven dienen eerst concreet te worden uitgewerkt alvorens ze als benoemd project in het MIP worden opgenomen.

Rekening houdend met deze Verdygo-projecten, de KRW-maatregelen en de concrete verwachtingen voor de planperiode is het investeringsniveau voor de nieuwe planperiode gehandhaafd op gemiddeld € 22.500.000 per jaar.

- Investeringsniveau Waterschap Limburg

In het Waterbeheerplan 2016-2021 is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4), het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL), Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) en de Europese Kaderrichtlijn Water.

Voor 2018 en volgende jaren is in het Waterbeheerplan (exclusief zuiveren) uitgegaan van een netto investeringsniveau van € 27.370.000 per jaar en is als volgt opgebouwd,

- Hoogwaterbescherming Maas	€ 2.157.000
- Regionaal watersysteem	€ 11.510.000
- Bijdrage HWBP	€ 10.975.000
- Overige investeringen (bedrijfsvoering, bestuur ca)	€ 2.728.000.

De ervaring leert dat vanwege de complexiteit van de projecten en de daarmee samenhangende grondproblematiek het investeringsniveau de komende jaren kan fluctueren.

Op basis van bovenstaande onderdelen kunnen de interne factoren als volgt - niet limitatief - gecomprimeerd worden weergegeven:

Interne factor	Uitgangspunten 2018 - 2023
Basis	Jaarrekening 2016 WRO en WPM Begroting 2017 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2017 Waterbeheersplan 2016-2021 Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Burgerlijk Wetboek BWII
Verplichte uitgave	Begroting Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) 2018-2027 Begroting Belasting samenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW) 2018-2022
Oninbaarheid	0,5% Belastingvolume
Onvoorzien	0,4% van het begrotingstotaal
Investeringsniveau	maximaal € 27.370.000

Externe factoren

De externe factoren zijn waar mogelijk gebaseerd op de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB). Het betreft het inflatiepercentage, de salariskosten en de rekenrente.

- Inflatiepercentage

In 2016 is de inflatie in Nederland uitgekomen op 0,30%. De Nederlandse inflatie is in vergelijking met andere Europese landen iets hoger uitgevallen. De gemiddelde inflatie in de eurozone bedroeg in 2016 0,24%. Het CPB verwacht dat de inflatie voor 2017 gemiddeld zal uitkomen op 1%. Het feitelijk inflatiecijfer waarmee wij als waterschap te maken hebben is de prijsindex 'intermediair verbruik overheid'. Dit inflatiecijfer ligt iets hoger. Gelet op de economische groei in relatie tot de consistentie in de meerjarenraming en het feit dat het inflatiecijfer in april 2017 is uitgekomen op 1,6% wordt voor 2018 uitgegaan van een inflatiepercentage van 2%. Voor de reguliere kosten wordt voor 2018-2023 dan ook gerekend met een inflatiepercentage van jaarlijks 2%.

- Salariskosten

In april 2015 is een nieuwe waterschaps-CAO afgesloten met een looptijd van 1 januari 2014 tot 1 januari 2017. Er is nog geen nieuwe cao afgesloten. Naast de reguliere verhogingen (vanwege doorgroei in functieschalen) wordt in afwachting van de nieuwe CAO in 2018 rekening gehouden met een indexering van de brutoloonkosten van 2%. Deze indexering bestaat uit de stijging van de salarissen en de werkgeverslasten die naar verwachting ook zullen toenemen. Voor de jaren 2018-2023 wordt eveneens naast de reguliere verhogingen, rekening gehouden met een jaarlijkse indexering van de loonsom van 2%.

- Rekenrente

Rente langlopende leningen

Medio mei bedroeg het rentepercentage voor een geldlening met een looptijd 25 jaar 1,45%. Financiële instellingen verwachten dat de rente op langlopende geldleningen door het economische herstel en de daarmee gepaard gaande ontwikkelingen op de geld- en

kapitaalmarkt zal toenemen. De mate waarin en de snelheid waarop is echter onzeker. Om het renterisico te beperken wordt voor 2018 uitgegaan van een percentage van 2%. Op langere termijn is de verwachting dat onder invloed van een doorzettend economisch herstel de rentepercentages verder kunnen toenemen. Voor 2019 wordt daarom uitgegaan van een percentage van 2,25%, 2020 van 2,75%, 2021 van 3%, 2022 van 3,5% en 2023 van 4%. Het meerjarig ontwikkelingspatroon ligt hiermee iets lager dan de renteontwikkeling zoals gehanteerd in de meerjarenraming 2017-2022.

Rente kortlopende leningen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente die sinds maart 2016 op een niveau van 0% is ongewijzigd gelaten. De depositorente is eveneens ongewijzigd gebleven op het niveau van min 0,40%. Hierdoor zijn de rentepercentages op de geldmarkt (korte geldleningen zoals rekening courant) de afgelopen jaren extreem laag gebleven. Omdat hier op korte termijn geen grote verandering in te verwachten is, wordt voor 2018 een percentage voor kortlopende geldleningen (lees rekening-couranttekorten) gehanteerd van 0,2%. Voor de meerjarenraming wordt in verband met de te verwachten afbouw van het opkoopprogramma van de ECB en een doorzettend economisch herstel voor 2019 uitgegaan van 0,4%, 2020 van 0,5%, 2021 van 0,75%, en voor 2022 en 2023 wordt een percentage gehanteerd van 1%.

Rente reserves en voorzieningen

Over reserves en voorzieningen wordt rente berekend en toegerekend aan de exploitatie. Het gehanteerde percentage is gelijk aan dat van de rente kortlopende leningen, te weten 0,20% voor 2018, 2019 0,4%, 2020 0,5%, 2021 0,75% en 1% voor 2022 en 2023.

Op basis van bovenstaande onderdelen kunnen de externe factoren als volgt gecomprimeerd worden weergegeven:

Externe factor	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Inflatie	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Personeelskosten	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Rente langlopende leningen	2%	2,25%	2,75%	3%	3,5%	4%
Rente kortlopende leningen	0,2%	0,4%	0,5%	0,75%	1%	1%
Rente reserves en voorzieningen	0,2%	0,4%	0,5%	0,75%	1%	1%